

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

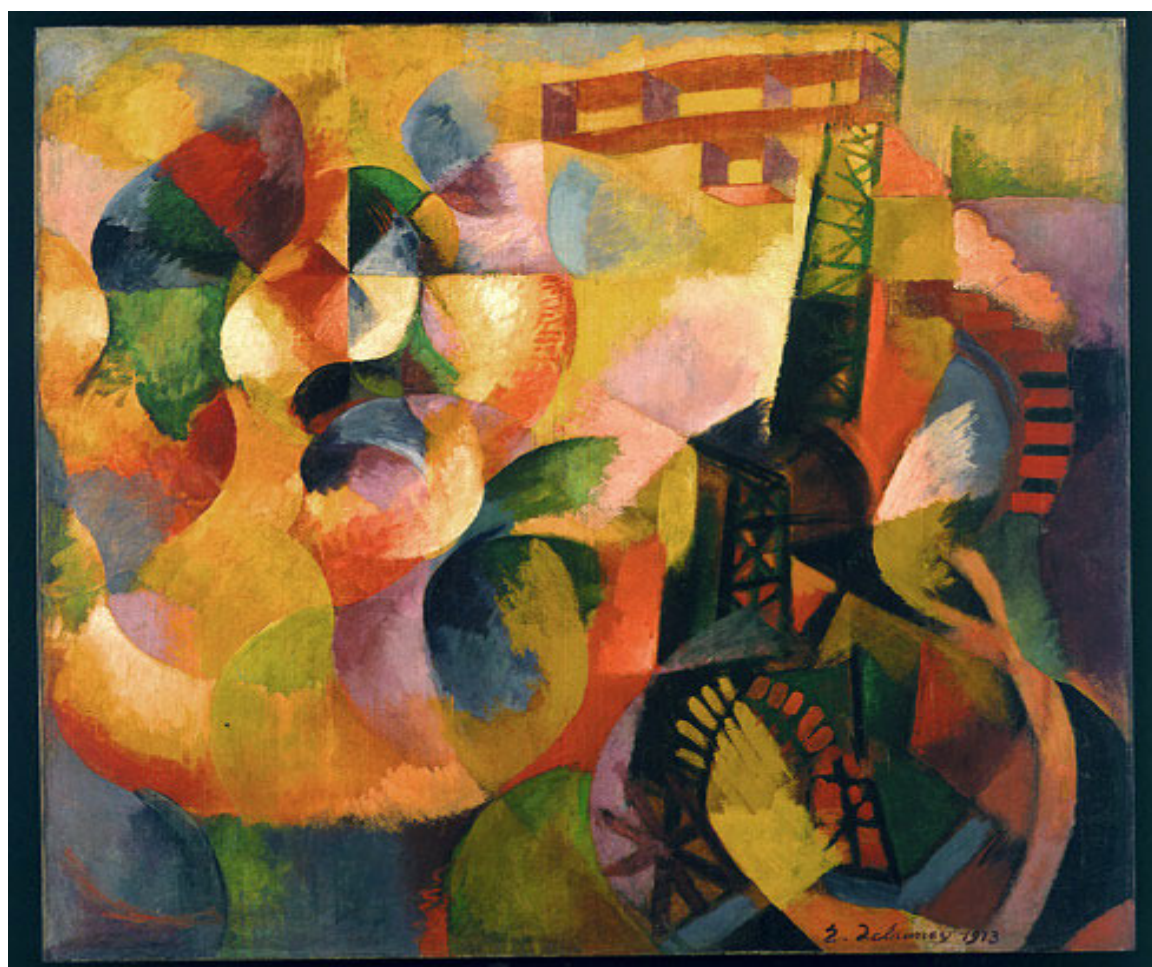

ΕΝΤΑΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ
ΚΑΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (ΓΥΜΝΑΣΙΟ)

Έργο: Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο - για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Γυμνάσιο)

Επιμορφωτικό Σεμινάριο

Ανάπτυξη κινήτρων και κοινωνικές σχέσεις στο πολυπολιτισμικό σχολείο

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΣΕΩΝ

6, 9 και 13 Ιουνίου 2007

Αθήνα

Ξενοδοχείο Τιτάνια

Κοινωνική αλληλεπίδραση και κοινωνικές σχέσεις στο σχολείο. Διαπολιτισμική προσέγγιση

Χρήστος Τσιρώνης
Κοινωνικός ερευνητής
tsironis@yahoo.com

Η σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από τη συνύπαρξη ποικίλων πολιτισμικών αναφορών στη σχολική τάξη. Η πραγματικότητα αυτή αντικατοπτρίζει τις ευρύτερες κοινωνικές εξελίξεις στην ελληνική κοινωνία τις τελευταίες δεκαετίες. Ο πολιτισμικός πλουραλισμός είναι το άμεσο απότοκο μιας πολύ σημαντικής αλλαγής στην ελληνική κοινωνική εμπειρία. Η Ελλάδα μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα μετατράπηκε από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Η πραγματικότητα της μετανάστευσης και της συνύπαρξης διαφόρων πολιτισμικών ή αξιακών αναφορών βιώνεται στα ελληνικά σχολεία ως μια νέα πρόκληση: η στάση των επιμέρους παραγόντων που αλληλεπιδρούν στο σχολικό περιβάλλον άλλοτε προδίδει αμηχανία και ανετοιμότητα, άλλοτε περιέργεια και άλλοτε πραγματική θέληση για τη διασφάλιση εκείνων των συνθηκών που εγγυώνται την πλήρη ενσωμάτωση όλων των παιδιών στο σχολείο, την ενδυνάμωσή τους και την πολύπλευρη ανάπτυξη των μαθητών, που θα τους επιτρέψει να ανταποκριθούν στις προκλήσεις του σύγχρονου κόσμου.

Στόχος αυτής της επιμορφωτικής ενότητας είναι να προσδιορίσει με σαφήνεια βασικές έννοιες της κοινωνικής αλληλεπίδρασης στο σχολείο και να αναδείξει τον πλούτο και τις προκλήσεις μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας που διασφαλίζει συνθήκες ισότητας, αλληλοσεβασμού και πολύπλευρης ανάπτυξης των μαθητών. Η ανάπτυξη ικανοτήτων διαχείρισης των προκλήσεων της διαπολιτισμικής επικοινωνίας και η ανάδειξη εκπαιδευτικών μεθοδεύσεων που ευνοούν τους παραπάνω στόχους, αποτελούν τους βασικούς άξονες διερεύνησης.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

- Γκότοβος Α., *Εκπαίδευση και Ετερότητα Ζητήματα Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής*, Αθήνα: Μεταίχμιο, 2002.
- Κάτσικας Χ.– Πολίτου Ε., *Εκτός τάξης το "διαφορετικό"*, Αθήνα: Gutenberg: 1999.
- Κωνσταντοπούλου, Χρ. κ.ά. (1999). «εμείς» και οι «άλλοι»: αναφορά στις τάσεις και τα σύμβολα. Αθήνα: τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός.
- Τσιρώνης Χ., *Κοινωνικός Αποκλεισμός και Εκπαίδευση στην Ύστερη Νεωτερικότητα*, Θεσσαλονίκη: Βάνιας, 2003.
- Bennet, M., *Basic concepts of intercultural communication*, Yarmouthe, Intercultural Press, 1998.
- Appadurai, A., *Modernity at large*, Minneapolis, Univ. Of Minnesota Press, 1996.
- Ball S., *Sociology in focus education*, London-New York 1986.
- Hannerz, U., *Cultural Complexity*, N. Y., Columbia Univ.Press, 1992.
- Blommaert, J., *How much culture is there in intercultural communication?*, in: Blommaert, J. and Verschueren, J. (eds.), *The pragmatics of intercultural and international communication*, Amsterdam, Benjamins, 1995, pp. 13-31.
- Weaver, G. R., "Understanding and coming with cross-cultural adjustment stress", in: Paige, R. M. (ed.), *Education for the intercultural experience*, Yarmouth (ME), Intercultural Press, 1993.
- Council of Europe, *Compass. A Manual on Human Rights Education with Young People*, Council of Europe, May 2002.
- Council of Europe and European Commission, *T-KIT intercultural learning 4*, Strasbourg: Council of Europe publishing, 2000.
- Urry J., *Sociology Beyond Societies: Mobilities for the Twenty- First Century*, London- N. York: Routledge, 2000.
- Giddens A., *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*, Cambridge: Polity Press 1991.

Στρατηγικές και κίνητρα για επικοινωνία και κοινωνική συνύπαρξη στις πολυπολιτισμικές τάξεις

Dr. Dr. Δήμητρα Μακρή
Εκπαιδευτικός – Ψυχολόγος
dimimac@yahoo.gr

Δύο στερεότυπα έχουν συνήθως επικρατήσει για τις σύγχρονες πολυπολιτισμικές τάξεις. Άλλοτε, παρουσιάζονται ως τάξεις με συμπεριφορά βίαιη, σκληρή, απαιτητική, επικριτική, δίχως πολλούς φραγμούς. Άλλοτε πάλι, παρουσιάζουν μια παθητικότητα και συχνά δείχνουν μια ανημποριά και μια ανικανότητα να επιτύχουν σημαντικά γνωστικά επιτεύγματα. Τα στερεότυπα αυτά είναι υπεραπλουστευμένα και δε βοηθούν να κατανοήσουμε τα προβλήματα των μαθητών και να βρούμε στρατηγικές και κίνητρα που θα στηρίξουν την αποτελεσματική επικοινωνία και την κοινωνική συνύπαρξη.

Για την καλύτερη διαχείριση της πολυπολιτισμικότητας, το σχολείο οφείλει να βρει ένα σύγχρονο ύφος που θα του επιτρέψει να χαράξει κανάλια επικοινωνίας, λαμβάνοντας υπόψη του την πολυμορφία και τις ιδιαιτερότητες των μαθητών, για να μπορέσει να αντεπεξέλθει στις σύγχρονες προ-σ-κλήσεις και να μην αναδιπλωθεί στον εαυτό του. Τα νέα δεδομένα για τη διδακτική μεθοδολογία που δημιούργησαν τα διεπιστημονικά και διαθεματικά προγράμματα σπουδών έφεραν στην επικαιρότητα τα σχέδια εργασίας (projects), τα οποία διευρύνουν την προσέγγιση των θεμάτων και ενεργοποιούν τις διαδικασίες μάθησης. Διαμορφώνουν επίσης μαθησιακά κανάλια μέσα από διαφορετικές στρατηγικές μάθησης δίνοντας κίνητρα που βοηθούν τη διαπολιτισμική διδασκαλία και οδηγούν σε μια «πολιτισμική διαμεσολάβηση». Η πολιτισμική διαμεσολάβηση σε αντίθεση με τη διδασκαλία δεν προσεγγίζει τα γνωστικά αντικείμενα και τις έννοιες με σκοπό να τα γνωρίσει, να τα κάνει γνωστά σε όλους ανεξάρτητα τους μαθητές με την έννοια της εκμάθησης. Η πολιτισμική διαμεσολάβηση προσεγγίζει από τα έξω και τείνει με τον πλέον άμεσο τρόπο να κάνει αισθητό εκείνο που βρίσκεται στο εσωτερικό: να προκαλέσει το ενδιαφέρον, όπως ενδιαφέρεται κανείς για τη γεμάτη πάθος ζωή μιας φανταστικής περιγίπισσας ή τη ζωή ενός αστυνόμου σε μια σύγχρονη ταινία. Τέλος, εναρμονίζεται με τα ιδιαίτερα

δεδομένα που χαρακτηρίζουν την προσωπικότητα του κάθε μαθητή και την πολυμορφία της διαπολιτισμικής τάξης. Αυτό γίνεται εφικτό επειδή στοχεύει στις αισθήσεις και τη συγκίνηση των παιδιών που είναι από μόνες τους ικανές να δημιουργήσουν κανάλια επικοινωνίας και κίνητρα εσωτερικά - εξωτερικά, να κινήσουν την περιέργεια, να εκπλήξουν, προκαλώντας ευχαρίστηση και μέθεξη.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

- Δαμανάκης, Μ.(1999). *Η Εκπαίδευση των Παλινοστούτων και Αλλοδαπών Μαθητών στην Ελλάδα*, Αθήνα, Gutenberg.
- Κολιάδης, Εμ. Α., (1997). *Θεωρίες μάθησης και εκπαιδευτική πράξη, Τόμος Γ', Γνωστικές θεωρίες*, Αθήνα: αυτοέκδοση.
- Μακρή Δ., (2004). *Διδακτικές στρατηγικές για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση*, Πρακτικά Ε' Συνεδρίου «Μάθηση και διδασκαλία στην κοινωνία της γνώσης», Αθήνα, Ε.Κ.Π.Α.
- Μακρής, Ι. & Μακρή, Δ. (2003). *Εισαγωγή στη Μουσικοθεραπεία*, Αθήνα: εκδ. Γρηγόρη.
- Segall M.H., (1993). *Η διαπολιτισμική Ψυχολογία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Taylor T. (1997). *Πολυπολιτισμικότητα*, Αθήνα, Πόλις, 1997.
- Vinsonneau, G., (1996). *L'Identé culturelle*:. Paris: Armand Colin.
- Vinsonneau, G., (1996). *Psychologie et culture:concepts et méthode*. Paris: Armand Colin.
- Vinsonneau, G., (1999). *L'identité des jeunes en société inégalitaire : Le cas des Maghrébins en France, Perspectives cognitives et expérimentales*. Paris: L' Harmattan.

Διαφοροποίηση μαθησιακής διαδικασίας στην πολυπολιτισμική τάξη

Παύλος Χαραμής
Φιλολόγος, Κοινωνιολόγος
agonsyn2@agonsyn.gr

Τα εκπαιδευτικά ζητήματα που αφορούν μαθήτριες και μαθητές διαφορετικής πολιτισμικής ρίζας δεν αποτελούν πρόσφατο φαινόμενο. Η ενίσχυση όμως του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα των σύγχρονων κοινωνιών, ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης αλληλεξάρτησής τους σε παγκόσμιο επίπεδο, έχει αναδείξει τα σχετικά προβλήματα σε θέματα μείζονος σημασίας και αυτή η τάση φαίνεται ότι θα ενισχυθεί στο μέλλον. Για το λόγο αυτό είναι αναγκαία η συστηματική ενασχόληση με αυτά, η αναλυτική μελέτη τους και η συνεχής και οργανωμένη παρέμβαση σε όλα τα επίπεδα, με στόχο την αντιμετώπισή τους.

Ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας των εκπαιδευτικών θεσμών, ιδιαίτερα, είναι βασικός παράγοντας της αποτελεσματικότητάς τους. Καθώς κάθε μαθητής/-τρια έχει μια ιδιαίτερη, μοναδική και ανεπανάληπτη προσωπικότητα, ο συγκεκριμένος τρόπος με τον οποίο δομείται και παρέχεται η γνώση και οι ιδιαίτερες συνθήκες κάτω από τις οποίες διαμορφώνεται η σχέση με αυτή αναδεικνύονται παράγοντες αποφασιστικής σημασίας σε όλους τους τομείς της ανάπτυξης του νέου ανθρώπου.

Οι μαθήτριες/-ές που προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον συνήθως αντιμετωπίζονται ως μια ενιαία ομάδα με κοινά χαρακτηριστικά. Ωστόσο, όσο κι αν κάποια χαρακτηριστικά, όπως π.χ. η μητρική γλώσσα, χαρακτηρίζουν λίγο πολύ το σύνολο των παιδιών που έχουν κοινή πολιτισμική ρίζα, δεν παύει κάθε παιδί να έχει τη δική του προσωπικότητα και τις δικές του, ατομικές ιδιαιτερότητες, που συνήθως στο χώρο του σχολείου καλύπτονται από μια τυπική ομοιομορφία. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει στην επαφή του με τους γηγενείς εκπαιδευτικούς θεσμούς έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά, δεν είναι όμως όμοια, όπως δεν είναι όμοια και τα στοιχεία της προσωπικότητας κάθε παιδιού.

Το εκπαιδευτικό σύστημα, αν επιδιώκει τη μεγιστοποίηση του μορφωτικού αποτελέσματος για τα παιδιά με μεταναστευτική ρίζα, πρέπει να συνυπολογίσει τόσο

τα κοινά στοιχεία των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν όσο και τις ιδιαίτερες πλευρές τους, όπως άλλωστε οφείλει να κάνει για κάθε παιδί, ανεξάρτητα από την προέλευση, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τις πεποιθήσεις, την κοινωνική τάξη ή άλλα διακριτά κοινωνικά χαρακτηριστικά.

Ο τρόπος οργάνωσης και πραγμάτωσης της διδακτικής - μαθησιακής διαδικασίας αποτελεί ένα από βασικά σχετικά ζητήματα. Η μελέτη και η ανάλυση των επιμέρους παραμέτρων του έχουν ιδιαίτερη σημασία όχι μόνο για την περίπτωση των παιδιών που προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς, αλλά και για κάθε παιδί που εντάσσεται στους σχολικούς θεσμούς και διαμορφώνει στο πλαίσιο τους μια σχέση με τη γνώση.

Θέματα γύρω από τα οποία θα κινηθεί η σχετική συζήτηση είναι: εξωτερική (π.χ. setting, streaming κ.λπ.) και εσωτερική διαφοροποίηση της διδακτικής/μαθησιακής διαδικασίας, εξατομίκευση και φύλλα εργασίας, ομαδική και ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση κ.τ.ό., και η χρησιμότητα και οι τρόποι αξιοποίησής τους στο πλαίσιο της πολυπολιτισμικής σχολικής τάξης.

Ενδεικτική βιβλιογραφία:

Ελληνόγλωσση

- Δερβίσης, Σ. (1998) *Οι μαθητές μας τάξης ως κοινωνική ομάδα και η ομαδοκεντρική διδασκαλία*, Gutenberg, Αθήνα.
- Horf, D. (1982) *Διαφοροποίηση της σχολικής εργασίας. Παραδοσιακοί και σύγχρονοι τρόποι οργάνωσης της διδασκαλίας* (μτφρ. Β. Δεληγιάννη), Αδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη.
- Κανάκης, Ι. (1987) *Η οργάνωση της διδασκαλίας – μάθησης με ομάδες εργασίας*, Γρηγόρη, Αθήνα.
- Μάρκου, Γ. (1997) *Εισαγωγή στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*, Αθήνα.
- Ματσαγγούρας, Η. (2000) *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*, Γρηγόρης, Αθήνα.
- Modgil, S. *et al.* (1997) *Πολυπολιτισμική Εκπαίδευση. Προβληματισμοί-Προοπτικές* (επιμ. ελλ. έκδοσης: Αθ. Ζώνιου-Σιδέρη και Π. Χαραμής). Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Μπουζάκης, Σ. – Γεωργογιάννης, Π. (1991) *Σχολική ένταξη*, Σμυρνιωτάκης, Αθήνα.

- Χαραμής, Π. (2000) «Οργάνωση της μαθησιακής διαδικασίας και διαπολιτισμική εκπαίδευση», στο: Μηλίγκου, Ε. (επ.) *Η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής διάστασης της εκπαίδευσης στο πλαίσιο της σχολικής μονάδας. Έξι κείμενα εργασίας*, ΚΕΔΑ, Αθήνα, σ. 176-230.
- Χοντολίδου, Ελ. (2003) *Ταυτότητες και λογοτεχνία στο σχολείο*, στη σειρά «Κλειδιά και Αντικλειδιά», Αθήνα.

Ξενόγλωσση

- Corbett, J. (1999) “Inclusivity and school culture: the case of special education”, in: Prosser, J. (ed.): *School culture*, Paul Chapman Publ., London, pp. 122-132.
- Dickinson, C. – Wright, J. (1993) *Differentiation: A practical handbook of classroom strategies*, National Council for Educational Technology, Coventry.
- Duran, R. (1994) “Cooperative learning for language minority students”, in: DeVillar, R. – Faltis, C. – Cummins, J. (eds) (1994): *Cultural diversity in schools*, State University of New York Press, Albany, pp. 145-160.
- Fielding, M. (1996) «Why and how learning styles matter. Valuing difference in teachers and learners», in: Hart, S. (ed.): *Differentiation and the secondary curriculum: Debates and dilemmas*, Routledge, London, pp. 81-103.
- Gardner, H. (1983) *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*, Basic Books, New York.
- Hargreaves, D. (1972) *Interpersonal relations and education*, Routledge and Kegan Paul, London.
- Hart, S. (ed.) (1996) *Differentiation and the secondary curriculum: Debates and dilemmas*, Routledge, London (υπό έκδοση, μεταφρασμένο, από τα Ελληνικά Γράμματα).
- Johnson, D. – Johnson, R. (1994) « Cooperative learning in the culturally diverse classroom », in: DeVillar, R. – Faltis, C. – Cummins, J. (eds) (1994): *Cultural diversity in schools*, State University of New York Press, Albany, pp. 57-76.
- Joyce, B. – Weil, M. – Showers, B. (1992) *Models of teaching*, Allyn and Bacon, Boston.
- Levine, J. (1989) *Bilingual learners and the mainstream curriculum*, Lewes, Falmer.

- Mayala, J. (1996) "Integration or differentiation? The case of bilingual learners",
in: Hart, S. (ed.): *Differentiation and the secondary curriculum: Debates and dilemmas*,
Routledge, London, pp. 153-165.
- Simon, B. (1979) "HMI's and mixed ability", *Forum*, 21, 2, pp. 53-55.
- Swann, W. (1992) *Classroom diversity*, Milton Keynes, Open University Press.
- Swell, C. (ed.) (1980) *Mixed ability teaching*, Nafferton Books, Nafferton.